

K Peroutkově úvodníku v Přítomnosti XII/47, 27. 11. 1935

"Nevíte o někom, kdo rozumí Slovensku?", s. 737.

Čtenář, český i slovenský, si z pozoruhodného kontrapunktu obou dokumentů vezme potřebné i bez komentáře. Rádi bychom se zde však ozvali p. Peroutkovi, přesto, že od jeho konkursu uplynulo již 57 let: myslíme, že rozumíme. Víme, že ještě i dnes dopadneme jako všichni Vaši tehdejší kandidáti, ale právě to dá za pravdu našemu poznání.

Z Vašeho úvodníku, pane Peroutko, totiž přesvědčivě vyvstává základní antinomie Slovenska, která zůstala nepovšimnuta: Slovensko tehdy bylo i nebylo, a spíše nebylo. Slovensko - to byly vlastně regiony (M. Rázus snad trochu rozuměl Turčianskému sv. Martinu, ale ničemu více) spíše než celek, než Slovensko. Slovensku nebylo možné rozumět, rozumět jinak než takto. A možná mnohé, čemu v českých zemích nerozumějí dnes, má základy v téže antinomii Slovenska: sledujeme slovenský tisk a diskuse, Slováci to opět říkají sami, jen jim rozumět: Slovensko dosud je i není, Slovensko je samo sobě dosud hlavní antinomií, v níž se, doufejme, stále více nejen hledá, ale i nalézá.

L. Brokl, E. Broklová

F. Peroutka: Nevíte o někom, kdo rozumí Slovensku?

Budeme asi musít vypsát konkurs. Hledá se někdo, kdo rozumí Slovensku. Ale skoro bych ani nikomu neradil, aby se o to místo ucházel, protože je spojeno s mnohými nepříjemnostmi. Jistě není příjemné, jestliže se o něčím rozumu pochybuje příliš často. A žádný jiný osud nepotkal ještě nikoho, kdo v "Přítomnosti" někdy něco psal o slovenských věcech, lhotejno psal-li to Čech nebo Slovák a psal-li o politice nebo o literatuře. Vždycky, když jsme se zaradovali, že konečně jsme někoho našli, kdo se ve Slovensku vyzná, vynořil se někdo druhý, kdo Slovensku ještě lépe rozuměl a kdo toho prvního prohlásil za ignoranta, vším slovenským duchem opuštěného. Ale sláva toho druhého trvala jen tak dlouho, dokud se neobjevil třetí znalec Slovenska. Ten třetí pak toho druhého zničil na rozumu i charakteru stejně, jako to před tím ten druhý udělal s tím prvním. Pripustili jsme zde několikrát Slováky k debatě a o slovenských věcech. Obvyklý obraz byl, že jeden Slovák druhému vyčítal, že o poměrech své vlasti nemá ani tušení. Dám-li všechny tyto své zkušenosti dohromady, dospěji k úsudku, že Slovensku vůbec sotva kdo rozumí. Pochopit tuto zemi, to se zdá být něco tak těžkého, ba nemožného, jako se před válkou zdálo nemožným pochopit svatou Rus. Co spisovatelů si tehdy pro otázku toho smyslu rozbilo hlavy!

Dovolte, abych si požaloval. Mám k tomu právo. Napsal ...do "Přítomnosti" něco slovenský básník a poslanec Martin Rázus. Zdálo by se, že Slovensku snad mohl rozumět. Ale chyba lávky! Ihned nám dopsali jiní Slováci a zapřísahali nás, abychom Rázusovi zavřeli ústa; že prý snad trochu rozumí Turčianskému Sv. Martinu, ale ničemu více. Poslali jsme svého spolupracovníka k otecko Hlinkovi. Starý Hlinka patrně svým nepřestávajícím junáctvím trochu okouznil našeho spolupracovníka a on o něm do "Přítomnosti" napsal celkem sympatisující reportáž. Také tu by se zdálo, že je vše v pořádku, neboť mnozí a mnozí prohlašují,

že Hlinka - toť Slovensko. Vládní Slováci prohlásili našeho spolupracovníka za naivního výletníka na Slovensko a považovali jeho články do té míry za škodlivé, že využili svých vztahů k ministru spravedlnosti a dali nám ty články zkonfiskovat asi na čtrnácti místech. Zároveň nám dali pro úplnost zkonfiskovat článek, ve kterém se jiný náš spolupracovník, Slovák, vyslovoval pro to, aby ľudová strana byla přibrána do vlády. Dobrá, řekli jsme si, možná, že ten Slovák opravdu nerozumí Slovensku, když chce, aby ľudáci byli vzati do vlády. Ale potom se stalo toto: jiný Slovák, starý, předpřevratový a jak se říká zasloužilý Slovák, přinesl nám letos článek o tom, že ľudová strana za žádnou cenu nesmí být přibrána do vlády, a moc nás prosil, abychom jej uveřejnili. Řekli jsme si: máme trochu jiný názor, ...ale řekli jsme si dále, před námi stojí starý zkušený Slovák, který toho nepochybně ví o Slovensku mnohem více než my; nemáme právo zadržeti tuto informaci veřejnosti. Dali jsme tedy článek do tisku a napsali jsme své výhrady do úvodní poznámky. Pane bože, to jsme si dali! Objevilo se totiž ihned, že ani tento starý Slovák Slovensku vůbec nerozumí. Sneslo se na nás krupobití dopisů od Slováků, ve kterých jsme byli upozorňováni, že uveřejňovati podobné články se velmi blíží úplnému ignorantství v slovenských otázkách a zároveň že je to něco jako otravování studní. Tu jsme počínali již býti netrpělivými. Neboť 1. kdo je pro to, aby ľudová strana vstoupila do vlády, nerozumí (podle úsudků Slováků) Slovensku a zasluhuje býti zkonfiskován; 2. kdo je proti tomu, aby ľudová strana vstoupila do vlády, nerozumí (podle úsudků Slováků) Slovensku a zasluhuje, aby mu bylo vynadáno. Jedna tato pravda zřejmě vylučuje druhou, a přece obě pronášeli Slováci. Psal nám do "Přítomnosti" o slovenských věcech Čech, usedlý v Bratislavě. Slováci nám dopsali: Čech - co může vědět o Slovensku. Psal nám *potom* o slovenských věcech mladý Slovák. Nejlepší, co nám o něm ze Slovenska vzkázali, bylo, že - pije. Psal k nám ušlechtilý, dnes již mrtvý Hamaliár: skoro ho vyvrhli ze slovenského národa. Napsal nám mladý Slovák dopis, že o jiných věcech dobře píšeme, ale o slovenských špatně. Uctivě otiskujeme tento dopis, chceme se káti, žádáme jen o radu, jak to učiniti. Sotva však dopis vyjde, napíše nám jiný mladý Slovák: "Pán redaktor, neupodezrievam Vás zo zlomyselnosti, len je mi veľmi podivné a trapné, keď by mladí Slováci mali posielat' Vám len podobné dopisy..." Objevilo se opět, že ten kdo nás z nepochopení Slovenska kárá, sám Slovenska přý vůbec nechápe...

Ve všech těchto případech, jež jsem citoval, vždy Slovák na Slováka křičel, že Slovensku nerozumí. A každý z nich mluvil jménem Slovenska. Vždy jedna strana, jedna skupina vystoupila: hle, já jsem Slovensko! A vymáhala, aby to bylo uznáno, a aby nikomu jinému slovenský duchovní kredit nebyl již poskytován. Řekl jsem si: takový muž, který Slovensku rozumí tak, aby se to všem líbilo, vůbec neexistuje. Ale kdybyste snad přece věděli o tak úhořovitě bytosti, o takovém genui obratnosti, poraďte. Neboť zajisté toužíme žít se Slováky v klidu a přátelství.